

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԿԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՉՈՐԵՔԱՐԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հ Ա Ս Յ Է

Դաւանքն ու Պոլիս Տարեկան 50 Դրուշ

» վեցամսեայ 30 »

Օտար Երկիրներ [6 Բուլլի] 15 Ֆրանկ

در سعادتده بچه قیوسنده قاضعسكر خاندنه

» پوراغن « غزقهسى اداره سنه

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԲԻԻՐԱԿՆԻ

Դազաուէր Խան, Պոսեէ գաբու, Կ. Պոլիս

ՄԵՐ ՕՐԱԹԵՐԹՆԵՐԸ

Թրքահայ գրականութիւնը նախապէս օրաթերթներով պիտի ցոյց տանք, որովհետեւ սա յիսնամեայ գրական շարժումն որ մեր վերածնունդը պիտի կազմէ՝ օրաթերթով սկսած է, եւ մեր միջակ դասակարգը անով աւելի սնած ըլլալ կը կարծենք, քան թէ հանդէսներով: Նոյն պատճառաւ անհարկի չերեւար մեզի՝ եթէ խնդիրը իր բոլոր կողմերովն ուսումնասիրելու ձեռնամուխ ըլլանք, բայց հարկ չիկայ հին թերթերէն սկսիլ, քանի որ առ այժմ առ ձեռն ունինք քանի մը տարի առաջուան 10 փարանոց թերթը, Արեւել, Բիւզանդիոն, և նորածին Սուրհանդակ որոնք կրնան մեր օրաթերթական գրականութեան համայնքը պատկերել հոգեբանական տեսակէտով: Քանի մը տարի առաջուան 10 փարանոց թերթը մեր լրագրական գրականութեան մէջ ամէնէն բարձր դիրքը գրաւեց, սա պատճառաւ որ իր

իւրաքանչիւր յօդուած՝ օրուան կեանքի մանրախոյզ ուսումնասիրութիւնն էր. եւ երկրորդ՝ հասարակութիւնն՝ իր ամէնէն բարձր կամ գրչի ասպետական դասակարգէն՝ մինչեւ խուժանը հոն կը դառնէր իր մտքին կազդուրիչ նեկտարը: Եթէ չափազանցած չենք ըլլար, կը նըմանցնենք այդ թերթը բազմադեան երգիւնի մը որուն մէջ միլարը թրքահայատակ հայութեան ջիղերու թրթռումներուն վրայ հիստուած էր, վարպետի մը ու երիտասարդ գրագէտներու մեծ ապագայ խոստացող հոյի մը կողմէ որու արտադրութիւններն արեւելեան ոճի պերճանքէն զատ, եւրոպական լրջութեամբն ալ թրծուած ու քննադատական կենսաձիր ցոլքերով շաղուած էին, — Բ. Արեւելը՝ թէեւ ունի՛ր կարող խմբագիրները՝ պարբերական գրողներէ զատ՝ բայց չունի բաղձադուած յրջահայեաց ոգին: Այդ թերթի կազմակերպութիւնը խարխուլ է, եթէ ըսենք սխալած չենք ըլլար, քանի որ լանկէց կը բաժնուին Զօհ-

րապի, Գ. Անդրէասեանի, եւ այլնի նման հրապարակագրութեան ոգին ծծած գրողներ որոնց գրածները՝ թէեւ դարավերջիկ մտածումներու մարմնացում՝ բայց միւս կողմէն ալ հայ կիրթ մտքի անդրիններն էին՝ եթէ ըսենք՝ առաւելագանց գիւտ մը ըրած չենք ըլլար: Ինչո՞ւ անհետանան ա՛յնպիսի կարեւոր ուժեր եւ անոնց տեղը գրաւեն դեռ չմարդուած գրողներու պղտոր հոսանքներ ... որոնք հինցած ու բորբոսած պահպանողականութեամբ շարժելով, քիչ մըն ալ սինակաները արեւելեան դատարկաբանութեամբ թող լեցընեն ու լեցնեն, որոնց մէջ երբեմն Գրասէր Ատոմն՝ մեր արդի գրականութեան տիտանն ալ գաճաճի մը նման կը գայթի, թէեւ ոմանք այդ թաւալգլոր գայթումն իսկ դըլուս-գործոց գաւանելու միամտութիւնն ալ ունեցած են: Հոս պիտի փորձուիմ « Արեւելք » ը նմանցնելու քաղցրաճախ քնարի մը զոր չեն կրցած ներդաշնակել, եւ կրնանք մըտածել այժմէն թէ կարելի է դաշնաւորումը, եթէ աւելի բարձր ադգալներ միանան անոր: — Գ. Բիւզանդիոն մէկ քննադատելի կողմ ունի՝ ա՛յն է, « Պատուելիական » տարազը. — մինչեւ որ մերկանայ այդ Անդիսթենէսեան ծակոտկէն դրզեալը որուն մէջ, Սոկրատի ըսածին պէս խոնարհութենէ աւելի հպարտութիւն կայ՝ չպիտի կրնայ նոր կեանքը՝ ըսել կ'ուզեմ՝ նոր սերունդը ցոլացընել ու ազդել անոր վրայ: Հմուտ ըլլալը արժէք մը չունի՝ եթէ իտէ՛ալ երկնող առարկան հին աշխարհի կը պատկանի, հա՛րկ է թողուլ հինը Արեւելագետներուն !, իսկ նորը ընդունել դրկարաց, եւ եթէ՛ խմբագիր-Տնօրէնը եւ իր քերականութեան հետեւողները նախդիրներու

և հոլովումներու մասին ալ մեր տոհմիկ բանասիրութեան միակ հանդէսին ճիւղաւորներ լեզուական ճշգրիտ խրատներուն հետեւին, ա՛յն օրէն աւելի գոհ պիտի մնանք: — Գ. Սուրհանդակի նկատմամբ դեռ որոշակի բան մը չենք կրնար ըսել, թող գէ՛թ տարի մը շարունակէ, որպէս զի կարենանք առարկայ մը ունենալ՝ ենթակայական գաղափար մը կազմելու համար: Չմոռնանք հրապարակելու թէ ԺԹ. դարու հայ մատենագրութիւնն այդ խմբագիրներն իրենցմով միայն երկայել կ'ուղեն, գաղափարի մենավաճառով: Սա իրողութիւնն ալ կը խոստովանինք թէ ինքզինքնին բրոքականտա ընելու համար սո՛սկ գրիչ կը շարժեն, քան թէ չաբաթուան իւրաքանչիւր օրուան մէջ պատահած բարացուցիչ իրողութիւնները ուսումնասիրելու. — իրենց ձեռքն է տպարանը, ինչ որ ուզեն կը գրեն, մինչեւ իսկ ըլլայ այն կողովի արժանի գրութիւն մը, բաւական է որ իրենց ընտանիքէն ըլլայ: Դեռ մենք « օրաթերթ » չունինք, երկրի պահանջներուն յազուրդ տուող, չունինք դաստիարակութեան այն հզօր մեքենան որով ժողովրդին միտքը պիտի դարբնուի, գպրոց մը պիտի ըլլայ՝ ուր դաստիարակութիւն և ուսուցումն, Ժ. Պրիւնիդիէր ֆերանսացի մեծահամբաւ ու հակազուլայական քննադատին վարդապետածին նման, հաւասարապէս ուժ ու դիւրութիւն ստանալով՝ մեծ մղում պիտի տայ հայ ընկերութեան խաւարչուտ զանգուածի լուսաւորման: Ահա ա՛յս է մեր ժողովրդի խնդրածը՝ եւ ո՛չ թէ լոկ լուրերու տաղտուկ ազդող շարք մը. — կարգաւրնկերութեան մը « Սիրտը » ըսուած մատենը՝ ու այնուհետեւ հրապա-

բակագիր ըլլալ՝ արդարեւ վսեմ գործ մըն է։ — Իսկ գալով հանդէսներու, յաջորդ թիւով պիտի փութանք հակերճ քննադատական մը գրել՝ անոնց կարեւորութիւնը շեշտելով։

Մ. ԹԱՊԱԳԵԱՆ

Ն Մ Ո Յ Շ Ն Ե Ր

ՄԱՂՆԻՍԱՅԻ ԳԱՒԱՌԱԲԱՐԱԲԱՌԷՆ

Գրաւոր յիշատակարաններու վկայութեան վրայ յենած՝ ապացուցած ենք նախորդ յօդուածով թէ Մաղնիսայի Հայ գաղթականութիւնը անուազն քառադարեան հնութիւն մ'ունի։ Երեք դարերու այդ միջոցին Հայ գաղթականութիւնը շատ ինչ վրայ առած է ապահովագէտ իր լեզուէն, բարքերէն ու սովորոյթներէն։ Լեզուաբանական տեսակէտով եռադարեան այնքան կարճ միջոց մը բաւական եղած է, սակայն, Հայ ժողովրդին արդէն իր գաղթականութիւնն առաջ սկսած լեզուական խաթարումները աւելի զարդացնելու մի միայն զինք չընթացաւ տարրին կամ միջաւայրին հզօր ազդեցութեան տակ։ Նոր սերունդ մը միշտ իր նախորդին աւանդած բարքէն կամ քառարանէն նմոյշներ կամ նշանախնկներ վտարած է ժամանակին ազդեցութիւնը ընդգրկելով։⁽¹⁾ Ու միշտ կորսնցնելով՝ սերնդէ սերունդ իր տոհմային հանգամանքներէն դոյզն նշխարներ միայն մնացած են այժմ իր ձեռքը որոնք պիտի ըլլան իր տոհմային թանկագին բարացուցակը եւ որոնց պահպանման հսկելու գեղեցիկ պարտականութիւնը հոգեկան պէտք մը եւ իղձ մը հարկ է ըլլալ նոր զարգացած սերունդին համար։

Առանց մտնելու Մաղնիսայի Հայ ժո-

ղովրդի արդի լեզուն քերականական ձեւերուն, երեւոյթներուն մանր ուսումնասիրութեան մէջ, կրնանք չորս դասակարգի բաժնել անոր բառերը։

1. Բառեր՝ որոնք աղաւաղուած են ձայնաշարթիւթեամբ ու սղմամբ եւ կամ ձայներու տեղափոխմամբ, ինչպէս, կըլթ (յլթխ), ճուր (ջուր), տուռ (չուռ)։ — փտա (փայա), տրել⁽¹⁾ (այրել), լոս (լոյս), քոր (քօյր), ապրճան (ապարանջան)։ — ճաղպել (ճապաղել, բաժնել նըշանակութեամբ), թեփուր (փետուր), սնգաճ (անյագ), կաղաղ (ղաղաղ), առշայ (ակռայ), դարտոկ (դատարկ)։

2. Բառեր որոնք օտար լեզուէ, ինչպէս թրքերէնէ (մեծ մասամբ), խալեւրէնէ ու ֆրանսերէնէ մուտ գտած են. ինչպէս, բապուն (կօշիկ), սօխալս⁽²⁾ (փողոց), պաղչա (պարտէզ), ենքեքեցօ (խտալ. ջան), օլիկ (ֆրանս. բանկոն) ևլն։

3. Բառեր որոնք գրական լեզուն մէջ կը գործածուին ինչպէս ուսել, վագել, վախնալ, խմել. բուլք, քառ եւայլն։

4. Բառեր որոնք գաւառաբարբառի բեկորներ են սակաւաթիւ քանակութեամբ որոնց մէկ մասը վարը յառաջ պիտի բերենք իրենց նշանակութիւններով։ Ասոնցմէ ոմանց ստուգաբանութիւնը ձեռք բերել զժուարին չէ ինչպէս (կաղոկուրել, այգողբ, կլու, մաննուրել, մփիկ, պընոբ, սընան) եւայլն, սակայն կան ալ բառեր որոնց ստուգաբանութիւնը կորդ՝ ժայռուա դեալին մ'է, որուն վրայ ամէն մշակի բրիչ չի կրնար խաղալ ինչպէս (խոխալ, կողոս, հազէ, մրեխ, պանջոսիլ) եւայլն։

Ժողովրդի բերնին մէջ բուն հայեցի հէքեաթներ կը պակսին. առատ են թըրքական հէքեաթները (Շահ-Իսմայիլ,

[1] Այս երկբարբառն շատ մը բառերու մէջ [փայա, այրել, ծայր, մայր եւայլն] կը ձայնաշարժի այնպիսի ձայնի մը որ ո'չ է է, եւ ո'չ ա. աւելի մեղի՝ տափակ արտասանութիւն մ'ունի, զոր կրնանք շիջուած տ կոչել։

[2] Թրքերէնէ Հայ ժողովրդին բերնին մէջ փոխանցուած բառերուն հաջորդ փոխուած են Ի գրին, ինչպէս չօճուխ [չօճուգ], խալարբմ [բալարբմ], խաֆէս [բաֆէս] եւայլն։

[1] Այսպէս, կէս դար առաջ, լուսցուելիք աղաւտ ամաններուն համար, զոր ժողովուրդը հիմա պաշտօնէ կը կոչէ, կը գործածուէր ասորի [աման—տի], բառը։

Թափիր-Ձեօհրէ) եւայլն որոնք ձմեռ գիշերներ մասնաւոր պառաւ կիւներու պերճախօս բանախօսութիւնները կը դառնան եւ որոնց կ'ունկնդրեն մանուկները յաջորդական սարսափներու եւ ուրախութիւններու տակ: Միայն վարը յառաջ պիտի բերենք ժողովրդական հեքիաթ մը որուն հայեցի հանդամանքը ամէն տարակոյսէ վեր է: Բնիկ տոհմային սովորոյթներէն հարսանեկանը գրեթէ հիմնական յեղաշրջման ենթարկուած էջու Զմիւռնիոյ հետեւելով՝ եւրոպական դոյն առնել սկսած է: Սակայն Մէլէտի⁽¹⁾ (Տեառնդառաջի), Վարդաւառի, Վիճակի, Մեռելոցի օրուան յուզարկաւորութեան սովորոյթները մասամբ անեղծ պահուած են:

Բառեր

Ակում⁽²⁾ = աւաղ (օր, տօն):

Աճատել (աճառտել?) = խաչիլուած դերձանը մանծի քարին վրայ կամ լըւացուելիք լաթ մը տաշտին մէջ ինքն իրեն վրայ ուժղին չլիւլ:

Աշխիլ = կերակուրին նեխիլը:

Այդողք = չաբաթ իրիկուն ննջեցեալի մը հոգուն տրուած ճաշ:

Եօթնադար = Մեծ Արջ համաստեղութիւնը այսպէս կոչուած է եօթը աստղերէ կազմուած ըլլալուն համար:

Չէհրէն = Մոթթին:

Թղկալ = Սանդիաց մանուկին լալը:

Թժկուուկ = Սառնուած՝ թնձուկ մաղ:

Թլիսիլ = Պառլուներուն ապականիլը:

Թորալ կամ Թորթրալ = Անձրեւի կաթիլներուն հատիկ հատիկ գետին իյնալը՝ անձրեւելու սկսած ատեն:

Լղլղալ = տառապիլ:

Լողքար = Հողէ տանիքներու զլանաձև քարը:

Խաշիլ = Ալիւրը տաք ջուրի մէջ կը խառնեն ու կը պատրաստեն խաշիլը որուն մէջ կը թաթխեն դերձանը եւ յետոյ մանծի քարին վրայ կ'աճոտեն, որպէս զի զիմացիուն ըլլայ դերձանը:

[1] Ուրիշ տեղեր Մոլէտ = մամ [աւ] է՝ տարդեօք:

[2] = Ակումք:

ԽՄԲ.

Խշխշուկ = Սիրտ չդիմանալիք:

Խոխալ = Յաջողկոտ զլացում (կերածին խմածին կը խոխայ):

Ծայրացք⁽¹⁾ = Յղի:

Կաղակորել = խարխալել (կաղի՝ կոյրի պէս):

Կարկնջել = Ածելու պատրաստուող հաւուն կրկալը:

Կլոր = Սելս:

Կնտել = Մազերը կտրել:

Կողոս = Անարգական անուն մը զոր վերի-թաղցիները կուտան Վարի-թաղցիներուն:

Հաղքէ = Մինչեւ:

Ճաղ = Գուլպա հիւսելու երկայն աղեղնաձև անծակ ասեղ:

Ճաճիկ = Մածունով եւ սխտորով շինուած կերակուր (Տաճկ. ճաճիկ):

Ճընճընալ = Նոպայէ տառապող հիւանդին տքալը:

Ճըռպ = Աղտ:

Մաննորել = Մատին ծայրով կերակուրէ մ'առնել (մատնորել):

Մէլէտ կամ Պէօլլիմէտ = Տեառնդառաջի նախընթաց իրիկուան եկեղեցւոյ բակը վառուած խարոյկը:

Մէյնել⁽²⁾ = Փռել, տարածել:

Մժիկ = Մշուշ:

Մրեղիլ = Նուաղիլ, մարիլ:

Մրելս = Ոջիլի նորածին անիծները:

Շիլիլ = Վիղ:

Պանջոտիլ = Մղլոտիլ, բորբոսիլ:

Պժկուտել = Փնտռել:

(5) Պիննալ = Սիրտը ուզել (կերակուր):

Պնորք = Բնութիւն, բարք:

Ջրջնել = Ջուր սրսկել գետինը աւելելէ առաջ:

Սխտորդուշ = Փայտէ աման մը որուն մէջ սխտոր կը ծեծեն:

Վժալ = Նոսալ:

Տրճան⁽⁴⁾ = Անարգական բառ զոր Յոյներուն կուտան Հայերը:

[1] Ծայրածք = Ծանրածք կամ ծանրոք:

[2] Մեկնել = Պարզել: ԽՄԲ.

[3] Պիննալ = պիտնալ, պէտք ըլլալ:

[4] Ասոր ծագումը հմմտ. «Բիւրակն» ԺԶ. տարի. էջ 373, 433: ԽՄԲ.

Փէտնալ = (փատնալ) պաղիլ:

Օրի՞ = Ինչո՞ւ:

Օրոր (յօրէն որ) = Յօրմէ հետէ:

Ոճեր եւ Ասացուածներ

Մասունք կտրիլ = Դունատիլ յուզումէ:

Լէհա ըլլալ = Յոգնիլ:

Երկու հոգօք = Յղի:

Դուռը դնել = Դուռը գոցել:

Ժուռ դալ = Պատիլ:

Պաճիկ ընել (մանկական) = Պառկիլ:

Անհծֆի օ եւեր

Լղլղալիք:

Չմինաս:

Մրեղելիք:

Առածներ

Խենթին բամպակը հովը կը մանէ: — Եւր էշուն քով կապես նէ՛: Եա առօք կուտայ եա փառօք:

Նախապաշարումներ

1. Հիւանդին անկողինը չաւել: —

2. Պարապ օրօրոցը չօրրել: — 3. Ջուր անցած տեղի մը վրայ չչոել (չմիզել) առանց «Յիսուս Քրիստոս» ըսելու:

Ծանօթ. — Մեր իբր նմոյշ յառաջ բերած նախապաշարումներէն առաջինը կրնայ օտար ազդեցութեան մը արդիւնք ըլլալ, սակայն վերջին երկուքը սերտ առնչութիւն ունին Հայ ժողովրդի նախաքրիստոնէական հաւատալիքներու հետ:

Ոգիներու անուններ

1. Խօխ կամ Խօխօն. — Կէլք (Եւք, Ալք). — 3. Շուռու:

Ծանօթ. — Առաջինը չար մանուկները պատժող ոգի մը կը համարուի թէև, իր ֆիզիկական ու բարոյական հանգամանքներով անձանթօ: Երկրորդը՝ Ալք՝ որ ազաւզմամբ Կէլք կը կոչուի, աւելի թշնամի կը համարուի տղածախններու և կը նկարուի կատուի մը կերպարանքին տակ որ կը յարձակի անոնց վրայ, կը յափշտակէ լեարդը եւ կ'երթայ աղբիւրի մը մօտ լուալ: Ոմանք բռնած են զանի այդ պահուն եւ իրենց եօթը սերնդին խնայելու խոստումով՝ աղատ թողած են: Երրորդը Կաղանդի զիշերուան ոգի կը համարուի, տեսակ մը եւրոպական Ս.

Նիկողայոս Բայց Շուռու փոխանակ ընծայ բաժնելու տղոց, Կաղանդի զիշերը սակառով մը կը պտտի Մարիամ անուն անձ ունեցող ամէն տուները որոնցմէ նուէրներ կը հաւաքէ:

Լիրը մանող շիրը կարծող աղջիկը

— Լիրը մանող՝ լիրը կարծող, օրհնասակին ելլող աղջիկս, կը գոչէր մայր մը իր աղջկան: Վաճառական մը հոնկէ անցնելու պահուն կը լսէ ատիկա և միտքը կը դնէ այդ աղջիկը կնութեան առնել եւ ընդ հուպ ի գործ կը դնէ իր մըտադրութիւնը: Ամուսինը՝ ամուսնութեան օրերէն վերջը՝ սենեակ մը բամպակի խոզակ կը լեցնէ եւ ինքը օտար երկիր կ'երթայ: Չմեկնած՝ կը պատուիրէ որ այդ խոզակները մաքրուին: Կեսուրը ի զուր օրերով կը սպասէ որ հարսը այդ խոզակները մաքրէ: տղուն վերադառնալու օրերը կը մօտենան. ինքը բորբօք կ'ըլլայ որ խոզակներէն հատ մ'իսկ չէ մաքրուած. բայց հարսին հոգը չէ: Ամուսինը վերադառնալէն օր մը առաջ, հարսը կեսուրէն կը խնդրէ որ ելլէ պտուկ մը թարխանա եփէ եւ դըլուխն ի վար թափէ: Այդ միջոցին փերիներուն աղջիկը խոյ մը հանած է եւ զեր, եւ պառած (ծակուած) չըլլալուն շատ կը տառապի: Երբ կեսուրը թարխանան հարսին գլուխն ի վար կը թափէ, փէր-աղջկան խնդուկը կուգայ եւ խօցը կը սլափ: Աս որ կը տեսնեն վերիները, իբր երախտազիտութեան նշան կուգան, եւ մէկ զիշերուան մէջ սենեակ մը լեցուն խոզակները կը մաքրեն: Առտուն կեսուրը կ'ելլէ եւ սենեակ մը խոզակները մաքրուած տեսնելով՝ կը հիանայ: Վերջապէս վաճառականը կուգայ եւ մօրը կը հարցնէ թէ ի՞նչ ըրիք խոզակները. — Սո՛ւս, տղաս, սո՛ւս, կ'ըսէ, յորացիները չլմանան, մէկ զիշերուան մէջ առաւ ծախսեց: Այն ատեն ամուսինը հպարտացած կնկանը ժրջանութեանը վրայ՝ մօտը կը հրաւիրէ զանի: Նայիս սենեակին անկիւնէն սեւ ըզեզ մը դուրս կ'ելլէ եւ կաղալով կը պատի:

— Կինը . — « Եկուր , հօրքոր , եկուր , մինտէր մը փոխմ տէ նստիր .

— Ամուսինը զարմացմամբ կնկանը երեսն ի վեր նայելով « Աս քու ո՞վդ է » կը հարցընէ .

— Ո՞վս պիտի ըլլայ , կը պատասխանէ կինը , հօրքորս է , ահա ան ալ ինծի պէս աշխատեցաւ՝ աշխատեցաւ ու աս վիճակին հասաւ .

— Ամա՛ն , անանկ է նէ , կնի՛կ , ո՛չ գործդ կ'ուզեմ եւ ոչ բանդ , հանգիստ նստիր , բահաթդ նայէ . . .

Գ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ԹՈՒՐԲ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՆՄՈՒՆՔ

Առանձնութեան մէջ՝ տխուր օր մը յապուշ կրթած նայեցայ երկինք , տեսայ քաղցրախորժ երանգն անոր՝ ծայրէ ի ծայր սեւաթուր . նոյն պահուն առատ ձիւն կը տեղար հանդարտօրէն : Յանկարծ ամէն տեղ ձերմակը պատեց , ու սխալի՛ պատկեր մը ներկայացուց : Երբ այդ պատկերը կը դիտէի՝ միտքս ու սիրտըս յուզուեցան , ես զայն շատ քանաւոր տեղծական գտայ միանգամայն . իր տեսքովն հոգիս վշտագնեցաւ : Այսպէս ամէն բան ինձի տաղնապ մը կը յաւելու , յոյսերս հալ ու մաշ եղան : Եթէ գտայ մըլտատեւ բան մը՝ այն ալ սրտին սուրբ սէրն էր միայն : Երբ ցրտաշունչ եղանակին ծառերը մերկ տեսնեմ , սիրտս նըժդեհիկ կը դառնայ զոր նկարագրել անկարելի է . կամ եթէ ամբան գիշեր մը տեսնեմ լուսափայլ աստղերն երկնքին , այդ տեսարանը զիս հիացումով կ'արբեցընէ . զգացումներուս մէջ որչափ շատ ներհակութիւններ կան՝ լերան մը ջուրերու գահավէժ յորդումէն սիրտս զոգով կը լեցուի , ու երբեմն ալ դալարիքներուն անոյշ գոյները զուարթութեամբ կը լեցնեն զիս , յաճախ՝ սրտէ բղխող հուր հառաչանքի մը վրայ կը խոկամ , երբեմն ալ քնարին ձայնը սէրս ու ձանձրոյթս

կը սաստկացնէ : Մերթ ծաղիկներէն կ'իմանամ սիրոյ ու յարումի սեռնութիւնը , եւ մերթ գեղգեղանքի մը մէջ սիրտս կը զգայ բաժանման վշտի մը բիւր հեծեծանքները : Եթէ մօր մը գրկին մէջ տեսնեմ որբ մը՝ լուռ , արտասուելից , այն վայրկենին զգացած վիշտէս ու կարեկցութենէս աշխարհները կը մթագնին ինծի համար . երբեմն լուռ դամբանները « վերջին դատաստանի » ժամադրաւայրին պէս կ'երեւան ինձի , ու թէեւ խոկմանց մէջ սուզեցայ , բայց այդ դաղանիքներն անթափանց են ու անըմբռնելի : Գոյութիւն , չգոյութիւն , ողբ , ծիծաղ , կը մտածեմ թէ ամէնքն ալ սիրոյ շուրջը կը դառնան , առանց անոր մարդ չապրիր . սրտերուն մէջ անիկա ցոլքն է անհունին :

ԶՈՐՅԱՆՈՒ ՄԵՆԵԱԿԸ

Ո՞վ իմ պատուական ու թանկագին լիշատակ՝ զոր մեծարեցի ու պահպանեցի . ինձի ի՞նչ հաճոյքներ կը յիշեցնես՝ որոնք աշխարհներ կ'արժեն , ի՞նչ տաղնապներ միտքս կը բերես՝ որոնք սրտերը կը յօշոտեն , այսօր զՔեզ ձեռքս առած ատեն միս մինակ , ախամայ սա խօսքերը բարձրաձայն արտասանեցի . « Գիտէ՞ր արդեօք » . Այս - գիտէ՞ր արդեօք — խօսքերուն այնդիսի ոգեսպառ ա՛խ մը յաջորդեց որ աշխարհի ամէն տեսակ վիշտերն ու յուզումները իր մէջ կը բովանդակէր ինձի համար , վասն զի անանկ հոգեբանական վայրկեան մըն է՛ր ուր հակապատկերներ կը հաւքէի . . . : Ո՛հնը ու իրական ծաղիկ , դուն իմ մօտ այնպիսի՛ ժամանակ մը եկար՝ երբ զքեզ ցողունէդ փրցնելով՝ ինձի բերող զոգար ու փափուկ ձեռքին համար՝ կեանքս զոհելու պատրաստ կը գտնուէի . ա՛հ , ի՞նչ քաղցր էր այն պահը , այն գեղազուարճ վարդաստանին մէջ ուր գուն փթթեցար Միմիայն զինքը մոտածելով , զինքը սիրելով ժուռ կուգայի . ո՛րչափ կը սիրէի զինքը՝ բայց ի՞նչպէս կը սիրէի : Ծաղկի մը պէս եւ կամ անիկ աւելի գեղեցիկ գարունի մը պէս , աստղի մը պէս եւ կամ անիկէ բիւր անգամ քաղցրախորժ լուսն-

կայի մը պէս. անոր յիշատակովը կը
հըրճուէի, անոր յիշատակովը կ'արտա-
ուէի. Ահա այդ պատճառաւ — «Արդեօք
գիտէ՞ր» խօսքերը տաան տարիէ ի վեր
— ո՞վ պիտէ քանի՜ անգամ — դարձեալ
զքեղ սեսած վայրկենիս՝ լեզուէս թափ-
թըփեցան. իմ տառապանքներս ու ա-
նոր ալ արցունքները վերջիչեցի, եւ այդ
վերջուղումով՝ իմ վճիռ սէրս ճանչնա-
լուն համար համոզուած՝ սփոփուեցայ. Ա-
յո՛, իմ անկեղծ սէրս ու հաւատարմու-
թիւնս կը հասկնար նա, ես զինքը կը սի-
րէի, սակայն եթէ գտնուեցաւ մէկը որ
զիս սիրեց, դարձեալ ինքն եղաւ այն.
աւելի քան տասը տարի է — թող քիչ
ժամանակի մը համար ըլլայ — իր մա-
սին ունեցած գաղափարս ոչ մէկ բանով
չփոխուեցաւ, չեմ գիտեր որ իմ այս հաս-
տատմամտութիւնս իրեն համար տաժած
սէրէ՞ս է արդեօք. — ինչ որ է, իր յիշա-
տակը սուրբ է, եւ այս առանձնութեան
պահուս՝ բաղձանքս ա՛յն է որ այս կար-
ծիքս մշտնջենաւոր եւ սիրելեղոյս յիշա-
տակը ինծի համար առ յաւէս, այսպէս
հեշտ ու թանկագին ըլլայ:

«Նիկեաւ պիցի Օսման Փաշա»
(1304 Հոկտ. 13) Թրգմ. Ա. Թ.
Արմաշ - Դպրեվանֆ

ՓԱՄԿԱՆՔ (ՏԵՏԵ)

(Տարեկնէի գաւառաբարբառ)

Պզտիկ տղոց նուէր.

Կ'էշէ՞ք սա մարդուն՝ կարճուկ, վաղ-
վըռտան,
Մինչեւ իրիկուն՝ ժի՛ր պան կը պանի.
Խելք, միտքն է տըւեր ժամուն, վաղ-
ժատան.
Յարգեցէ՛ք, տղա՛ք, ժամկոչն է անի:

Քիչ մը շատգրուց, թոյլ պերան, ագահ,
Քացախ ծախողի երեսն կը մանի.
Բայց քիթ-կախ չէ՛ ան, ո՛չ մախ ու
անշահ,
Ղորդ կեցէ՛ք, տղա՛ք, ժամկոչն է անի:

Դէք են իր խօսքեր, բայց զորդ ու
չիտակ.
Լուռ կենաք իր քով՝ պարկեշտ խելանի՛.

Ձի քըֆրէք՝ թէ չէ կ'ուտէք միշտ ապ-
տակ.
Մի՛ լըպըզտըկիք, ժամկոչն է անի:

Իր խօսքն որ ընէք դուք անկեճա-
ցում,
Մահրում կը մնաք մասէն սեղանի.
Անո՛րն է ժամուն նշխարքն անհատնում
Հասկըցէ՛ք, տղաք, ժամկոչն է անի:

Չըլլայ դպրատուն փախցնէք աղուէս
Կամ դասի առեն քուններնիդ տանի.
Ան շատ աղուէս է, ու լըման լըրտես,
Աչուիդ չորս պացէ՛ք. ժամկոչն է անի:

Ամառն երբ չողէն հալիք, մըզմըղաք.
Մըժղուլուքն աչերդ առնէ դեղանի,
Ան կը ջըջըկնէ վարժատունն ու պակ,
Դէմ չի դնէք անոր, ժամկոչն է անի:

Իրաւ կազկտուն է, փըսոր մ'ալ աղ-
ուաշ,
Բայց հոգին կու տայ կարգ ու կանոնի.
Անոր չի խոխայ՝ ծենէ ան ու աս.
Կը լըսէ՞ք, տղաք, ժամկոչն է անի:

Իսկ թէ միշտ փետտուք խաղաք ա-
նոր քով,
Մօրուացը խնդաք նման սաղանի,
Դուք ալ կարկիննիդ կը դանաք չուտով
Կըլօխ չ'եղլըլիք, ժամկոչն է անի:

Տարէնտէ ՄԿՐՏԻԶ Ա. ԹՈՒՐԵԱՆ

Բ Ա Ռ Ե Ր

Էսել, նայիլ: Վազվոսան, դոր-
ծունեայ: Քացախ ծախող, արտում,
խոժոռ, դժնէդէմ: Մախ, թանձրամիտ
Դեգ, անքողաքալար: Լպզկիլ, չփա-
նալ: Էնկեմանցում, զանցառութիւն:
Աղուես փախցնել, փոշի հանել, անկար-
գութիւն ընել: Աղուես, խորամանկ:
Մըղմըղալ, հնհնալ, թըմրիլ: Մըժղը-
լուք, կէս-քուն, թմրութիւն: Ջըջըկնել,
բարակէն ջըկնել: Փսոր մը, քիչ մը:
Կաղկիտուն, կմկմացող: Աղուաւ, անհե-
ռատես: Խոխալ, նախանձաբեկ ոգի տա-
ծել մէկու դէմ: Փեճսուք խաղալ, ծեծ-
կուիլ: Մօրուացը խնդալ, ծաղր ընել,
խաբել: Կարկինիլ, զնալ, կործանիլ,
քայքայուիլ:

Բ. ՄՐՅՈՒՄ

« Բիւրակնի 7 թիւով մրցումի դրած էինք ֆրանսերէն ոտանաւոր մը , Les yeux qui plaisent » զանազան տեղերէ զրկած են այդ սիրուն ոտանաւորի թարգմանութիւնը, Լաւագոյն ու առաջնութեան արժանի թուեցաւ մեզի՝ Կ. Պօտիկեան էֆէնտիի թարգմանածը զոր ստորեւ կը հրատարակենք : Սոստացուած մրցանակը վեցամսեայ « Բիւրակն » պատրաստ ենք յղելու յարգելի թարգմանչին որոշելիք հասցէին :

Միւս թարգմանութիւնները զրկած են Գ. Մ. Էօլմէզեան, Կեսարիոյ Հայկեան վարժարանի ուսանողները , և Մարգ :

ՀԱՃԵՆԻ ԱՉՈՒՆՆԵՐ

Ա.

Սիրէ դու միտս սեւ աչուրներն, քէ կ'ուզես, խայթիչ ու սուր աւխուժով լի, բոցավառ , Խսկ ես կ'ընտրեմ կապուսաչուին գանգ-
րագես

Որուն քաղցրիկ՝ակնարկներն են միտս պայ-
ծառ :

Թեպէս սեւ աչքերն են շատ գեղեցիկ ,
Բայց , ո՛հ, դիւրիչ են աչքեր կապուսիկ-
ի .

Սեւաչուին քեզ կ'ըսէ գոռոգ՝ անտարբեր ,
« Թէ ես սիրեմ , կ'ուզեմ որ զիս ալ սիրեն »
Կապուսաչուին մինչդեռ կ'ըսէ անմե-
հեր (1)

« Թէ սիրես զիս, ես ալ սիրեմ քեզ ար-
դեն » :

Թեպէս սեւ աչքեր են յոյժ գեղեցիկ
Բայց , ո՛հ, դիւրիչ են աչքեր կապուսիկ-
ի .

Մինչ վիճեիմք մեմք անցեալ օր այսպէսով
Թէ ո՞ր աչքեր մեզ հանելի կը բլբլեն ,
Սրածըպիտ մանկիկ մ'անմեղ , սուրբ
ursով

Պարզեց գաղտնիքն այս մեր վեհին անմե-
հին .

Ըլլա՛յ կապուսակ . ըլլայ սեւաչուի
Ո՛րք որ սիրես ա՛ն է գեղաչուի :

Կ. Պ.

[1] Բնագիրն է tendrement որ զոչուած է յանգին :

ՄՈՒՇԷՆ ԱԼԱՇԿԵՐՏ

(Շարունակութիւն եւ վերջ)

Ը.

Յունիս 13. Հաղիւ կէսօրին կը պատ-
րաստուէինք : Հսկէն աղա ինձի ձի մը կու-
տայ . երկուքս ճամբայ կ'ելլենք . դէպի
խոր ձորերը : Ճամբուն վրայ միակ հե-
տաքրքրական տեսարանը ամայի գեղերն
են . Յանկարծ , չսպասուած տեղ մը , ձո-
րակի մը բերան , ցամքած առուակի մը
ափը , դիմացնիս կ'ելլեն խեղճ ու կրակ
կոյտեր քարերու : Կը մօտենամ . դռներ
կ'երեւին , կիսաբաց , գոց կամ բոլորո-
վին բաց , խարխուլ հողէ տանիքներու
ներքեւ : Տեղ տեղ պատերը ճեղքուած
են . կիսավուղ որմին մէջտեղէն կ'երեւի
տան ներսը . քանի մը սիւն , օճախ ,
մսուրներ , ուրիշ ոչինչ : « Ո՞ւր են այս
ամայի գեղերուն բնակիչները , կը հար-
ցնեմ ֆիւլայիս : — Անոնք վաղուց զօ-
ղան ելած են . կը պատասխանէ , ծիծա-
ղելով իմ միամիտ հարցմանս վրայ . այս
լեռներու բնակիչները քաղաքներու պէս
չեն ապրիր . անոնք խանութ չունին ,
ապրանք չեն ծախեր . արհեստ ալ չու-
նին , հող ալ չկայ որ երկրագործութիւն
ընեն : Մեր բոլոր ապրուստը մեր ոչխար-
ներուն ու այս գեղեցիկ արօտներուն
վրայ է , յարեց ձեռքով ցուցնելով Ալա-
տաղի լեռնակողերը : — Է՛, լա՛ւ , չե՛ն
վախնար գողերէ որ այսպէս իրենց դռ-
ները բաց կը թողուն ու կը մեկնին . —
Գողերէ՞ վախնան . գողը ո՞վ կրնայ ըլ-
լալ . ասկէ զատ եթէ գողը դայ մահէ
այս տուններուն մէջ , ի՞նչ կայ որ տանի .
միթէ տանիքի գերանները պիտի քան-
դէ . անկէ զատ գողը թռչուն ըլլայ , չ'ա-
ղատիր մեր ձեռքէն , կը բռնուի : »

Հաղիւ երկու ժամ ճամբայ առած է-
ինք , օդը ամպոտեց , սկսաւ մեղմիկ հով
մը , անձրև մը : Պատասպարուելու համար
միջոց մը չունէինք . Շտապեցինք և ջրա-
խխում հասանք թամբը պէկին գեղը :
Ալատաղի այս չղթային վրայ , ուրկէ կը
անցնիմ , կը բնակի Աթմանաքցի ըսուած
աշիրէթը որ Հայտարանցի մեծ ցեղին կը
պատկանի : Թամբը պէկ ոլուն ներկայ-

ացանք, այդ աշխրեթին պեան է: Հսէյն աղա ազգական ըլլալով մեծ ազային, միանգամայն ցեղապետ մը ինքն ալ, առանց այլեւայլի մօտեցաւ պէկին և ձեռքը պահաւ: Թամըր աղա բոլորովին յատկանշական հագուստ մը ունէր: Հայտարանցի միւս ազնուականներուն պէս Օյմա (սլարեգոտ մը՝ չեքեգիի պէս) չէր հագած: Կը կրէր բաց կապոյտ չուխայէ շատ: Երկար ու լայն պատմուճան մը որուն եզերքները սրմալը խեղճանով գոցուած էին, իսկ քղանցները, օձիքը և լայն թեւերը՝ բանուած էին նոյնպէս ոսկեթել սրմայով: Օղը նոյն օրը շատ տաք ըլլալով, պատմուճանին վրայէն առած էր սպիտակ տանթէլայի նման գործուած էհրամ մը զոր պարզ կապով մը վզին տակը կը կապեն և կախուած կը մնայ ուսերէն վար: Գլխու քոթիքն բոլորովին փաթթուած էին մեծ քանակութեամբ թոքատի գոյնզգոյն ընտիր ետզմաներ: Այս կարգի բոլոր հագուստները ընդհանրապէս Հալէպի մէջ կը պատրաստուէին, երբեմն ալ Էրզրում: Իրիկուան դէմ մեզի բերին մեզը ու մածուն ու թարմ պանիր: Թամըր պէկ քանի մը հարցումներ ըրաւ ինձի, Հալէպի ոչխարներու առուտուրի մասին, քանի որ ինքը ոչխարի մեծ վաճառական (թեհիր) մըն էր: Քիչ մը ետքը նստեցաւ իր ձիուն վրայ ու երկու թիկնապահներով մեկնեցաւ իր Զօզանը: Այսպէս նա գիշերը կը մեկնի, ցորեկը կը վերադառնայ, որովհետեւ գեղին մէջ քէօշք մը չինել ցալու զբաղած է: Որ և է կարեւոր շինութիւն միշտ կը յանձնուի հայ որմնադիր-ճարտարապետի մը զոր մօտակայ մեծ գեղերէն կամ քաղաքներէն կը բերեն:

Անձրեւը չի դադրիր սակայն, կը ստիպուէինք չայդ ամառի գեղին մէջ գեգերիլ:

Յուլիս 14.— Դիշերանց ճամբայ կ'ելլենք: Ազօթարանը հազիւ ճեղքուած է կը մանենք Ալաշկերտի լեռնադաշտը: Առատ ցօղ մը թրջած է բոլոր մարգագետինները և թեթեւակի սառած՝ գիշերուան ցուրտէն: Ոտքիդ տակ չկայ ափ մը տեղ որ չոր հող, աւաղ կամ ապա-

ռաժ ըլլայ. ամէն կողմ յուռթի կանաչով մը ծածկուած է. հողը շունչ մը կը բուրէ կենսարար ու վերանորոգող: Կը հասնինք Արածանիին ափը: Մուհաճիրներու սայլերը հանդարտ ճռնչիւնով և զգուշութեամբ կը ճեղքեն գետին հեղասահ ալիքները. նախիրը՝ վահերոտ ու զոզոջուն՝ կը վախնայ միսընկու սառնորակ ու ահաւոր գետին մէջ, դիմացի արօտներն անցնելու համար՝ կը տեսնես որ հորթի մը ոտքը կը կտրի եւ ալիքներուն յանձնուած միւս եզերքը կ'իյնայ երկու հարիւր քայլ դէպի վար: Երկու ժամէն կը հասնինք Գարաքիլիսէ, կտրելով անցնելով Արածանիի օժանդակ մէկ ճիւղն ալ: Մեծ գետին ու իր ճիւղին միջեւ ճամբան ճախճախուտ է. այս է պատճառը այն պաճարախտին որ շարունակ կը ջարդէ Գարաքիլիսէի ոչխարները եւ չի թողուր որ հոն աճին, աւելնան այդ կենդանիները:

Գարաքիլիսէ վերջին քսան տարուան մէջ կարեւորութիւն ստանալով՝ հիմա պզտիկ քաղաքի մը երեւոյթն ունի: Պիթիսցի հայ վաճառականներ եւ կարսեցի թուրք առեւտրականներ կարեւոր կեդրոն մը ըրած են դայն արմաթի եւ եղջիւրաւոր անասուններու վաճառականութեան: Տրապիզոնէն մեկնող պարսկական քրանսիքը, Էրզրումէ ետքը կը անցնի այս դաշտէն եւ ուղղակի Գարաքիլիսէի մէջէն: Հազարաւոր ուղտերու կարաւանը, անապատային երեւակայուած տեսարան մը կը ներկայացնէ ամէն առաւ: անոնց մեծ զանգակներուն զանդիւնը, ճամբորդութեան խորհրդաւոր հրապոյրը կենդանի կը պահեն մարդու օրտին մէջ: Կ'անցնին անոնք Տիատինէն, կը մտնեն Պայաղիտի դաշտը. կ'իջնեն հոշակաւոր Զալտըրան դաշտը, կը դառնան Ուլմիայ լճակին հիւսիսէն եւ կը մտնեն Թաւրիզ՝ Պարսկաստանի արեւմտեան մայրաքաղաքը: Այս կարաւանը պատմական մեծ նշանակութիւն ունի: Դարերու ընթացքին մէջ պահուած է անոր գոյութիւնը և շատ անգամ, ինչպէս Թաթար խաներու, նոյն-

պէս յետոյ Օսմանեան Սուլթաններու և Պարսիկ Շահերու միջեւ լուրջ բանակցութեան նիւթ եղած է այն, վաճառականութեան ազատութիւնը յարգելու սկզբունքին վրայ:

Ալաշկերտ շատ բարեբեր հող ունի: Բնակիչները միշտ կրնան արժեքնել իրենց աշխատութիւնը, բանուկ ճամբայ մըն է առեւտրական, ոռոսական սահմանագլխի վրայ: Ռուսական Մանիֆաքիւնը ատեն մը մեծ քանակութեամբ մուտ դտած էր այդ կողմերը. բայց սուղ ըլլալուն համար չկրցաւ մրցիլ եւրոպական ապրանքներու հետ: Աւելի կը յաջողէին այն ապրանքները որ անուղղակի ճամբաներով, Կարսէն եւ Կաղզուանէն կը մտնէին, առանց օրինաւոր մաքսի եւ ճամբու ծախքի ենթարկուելու, Այս ապրանքները ատեն մը համբաւ հանած էին իրենց դիմացկունութեամբ, բայց շատերու գոյնը պախամ ելլելով, երեսէ ինկան: Ալաշկերտ Եւրոպա կը զրկէ, Կարնոյ ճամբով՝ Կտաւատ, մորթ, մեղրամոմ: Բայց իբրեւ երկրագործ կեդրոն ժողովուրդին համար ապրուստի գլխաւոր միջոցը ցորենի մշակութիւնն է. վաճառականներուն ալ ցորենի ու ոչխարի առուտուրը:

Քարաքիլիսէի մէջ վերջացաւ ճամբորդութիւնս:

Գ. ԱՆԴՐԵԱՍԵԱՆ

ՓԱՅԱԼ ՓԱՇԱՆ ՈՒ ՓԱՐՈՒՇԱՆ

Ողնեցոց գաւառաքարաւորով

(Շար. «Բիւրակն»-ի 8. քիւէն)

111

Օրից սօրայ, Փայալ փաշան ըսաց. —

« Պիտի երթամ իմ նըշանած տեանամ ու գիւտ »:

Էլաւ գընաց տեսաւ, օր չատըրներ բառացած գընացած,

Էկաւ կայնաւ չատըրի տեղ՝ ի լիաց.

Տեսաւ օր ըտտեղ թուղթըմ կայ,

Ըգ թըղթին մէջ է Փարուշան գըրած ու.

« Փայալ փաշայ, փայալ փաշայ, չեղնի տը իմ էտեւէս գիտս,

Դիւն չիս կա'րնայ ընծի Պոռուց բերիս »:

Փայալ փաշան է վերուց զըգ թուղթ,

գընաց տուն:

Ու խըլըսուն էլաւ ընկաւ ճամբիս վըրէն

գընաց:

I V

Ըսողուց դառնաք Մոհմտէ Սոֆորճի վըրէն:

Ըգ է զօմա բառցաւ գընաց էջաւ ուր տեղ:

Մոհմտէ Սոֆորճին, Միրի Արապան էկան մէ'տեղ,

Ու Փարուշան նըշանեցին ըգ Սատին:

Փարուշան լ'էլաւ ըսաց. « Ես Փայալ փաշին էտեւ իրիկ չըմ ընի »:

Էլաւ մէ' ֆընճան ժոհըրի շինեց, ու ուր սանտըլի մէջ է զիր:

Էլաւ ըգ չատըրներու աղջիկներ ու խաւսներ ժողվեց

Ու ըսաց. « Ես օր պըտի էրթըմ ախշար թամաշա էնիմ,

Թիրիկուն ի գոմ տուն ըգ ֆընճան ժոհըրին խըմիմ, մոռնիմ,

Յորի օր Փայալ փաշին էտեւ ես իրիկ չըմ էնի »:

Էլաւ ըգ աղջիկներ ու խաւսներ լ'առաւ գընաց սէյր էնեւու:

Աղջիկներ ու խաւսներ ուրանց խամար կը խաղէն,

Ինք է՝ բոսըր քիտրին վըրէն նըստաւ ի լիոց. —

Քոչկէ՝ մըկայ Փայալ փաշան ուր էրկրից գէր՝ ես տեսնի »:

Տեսաւ օր մէ' ձիաւոր տիտշտից զուրս էլաւ:

Փարուշան լ'ըսաց. « Քոչկէ ըտի Փայալ փաշան էղնէր,

Ելէ կուշտըմ գէտի տեսնի »:

Էկաւ տեսաւ օր Փայալ փաշան ու Փայալ փաշան լ'էնթըլցեց ու, օր՝ հոր իմ Փարուշան չեղնի:

Ու խաղար խատ օր աղջիկն էղնի,

Ես չըմ իրիկո խէմ ի'նչ միլլոթ էղնին »:

(Շար.)

ԿԱՅԾՈՌԻԿ

Էջմիածին

Մ Ա Ն Կ Ա Վ Ա Ր Ժ Ա Կ Ա Ն

Թե ի՞նչ էր դաստիարակութեան սահմանը՝ դարձու ընթացքին մեջ. — Նիւթ-
օրքի մանկավարժական թերթ մը հե-
տեւեալ կարեւոր հարցումին պատասխա-
նը կուտայ. — Թէ ի՞նչ է դաստիարա-
կութեան բուն նպատակը, զիստոր ման-
կավարժներու, եւ հին ու նոր ժողո-
վուրդներու կարծիքով:

Խիստ հետաքրքրաշարժ են այս պա-
տասխանները եւ պայծառօրէն ցոյց կու-
տան տարբեր ժողովուրդներու, անցեալ
եւ ներկայ ընկերական ըմբռնումները:
Մեծահաստոր գրքերէ շատ աւելի բայա-
յայտ կը պատկերեն անոնք տարբեր քա-
ղաքակրթութիւնները:

Չինացիները. — Դաստիարակութեան
նպատակն է խորապէս սպաւորել մտքին
մէջ աւանդական գաղափարներ ու բար-
քեր եւ յեշտփոխել հաստատուած ընկե-
րականութեան կարգը:

Հին Հնդկաստան. — Դաստիարակու-
թեան նպատակն է ցեղերու խտրութիւնը
անվթար պահել եւ մարդիկ Նիրվանայէն
ներշնչուելու պատրաստել:

Հին Պարսկաստան. — Դաստիարա-
կութեան նպատակն է տալ մարդուն
ֆիզիքական ուժ եւ մտքի ուղղութիւն:

Հին Եբրայեցիները. — Մարդիկ կը
դաստիարակուին, որպէսզի Եհովային
հաւատարիմ ծառաներ ըլլան:

Սպարսա. — Դաստիարակութեան նը-
պատակն է զինւորներ պատրաստել:

Աթենք. — Դաստիարակութիւնը նը-
պատակ ունի ազնիւ հոգի մը արտադրել
գեղեցիկ մարմնի մը մէջ:

Հռոմ. — Կարողութիւն տալ իրեն
ինկած հանրային թէ անհատական պար-
տականութիւնները արդարութեամբ,
զուծունէութեամբ եւ վեհանձնաբար կո-
տարելու թէ խաղաղութեան եւ թէ պա-
տերազմի տեսն. ահա դաստիարակու-
թեան նպատակը:

Սոկրատ. — Դաստիարակութեան նը-
պատակն է սխալը ուղղել եւ ճշմար-
տութիւնը լինտել:

Պլատոն. — Դաստիարակութիւնը նը-

պատակ ունի տալ մարմնին եւ հոգիին
այն ամեն գեղեցկութիւններն ու կա-
տարելութիւնները, որոնց ընդունակ են:

Արիստոտել. — Դաստիարակութիւնը
նպատակ ունի առաքինութեամբ երջան-
կութիւն յառաջ բերել:

Դուեկըրդէն. — Դաստիարակութ-
եան նպատակն է հրապարակախօսներ
պատրաստել:

Սենեկա. — Դաստիարակը պէտք է
աշխատի ո՛չ թէ դպրոցին՝ այլ կեանքին
համար:

Շարլըմայն. — Դաստիարակու-
թեան նպատակն է ուշիմ քաղաքացիներ
պատրաստել:

Միջին դարու կրօնական դպրոցները.
— Դաստիարակութեան նպատակն է ե-
կեղեցիին շահերը պաշտպանել տալ:

Միջին դարու հասարակութիւնը. —
Դաստիարակութեան նպատակն է պատ-
րաստել մարդը՝ գործնական կեանքին
համար:

Ալիսգորա. — Հմտութեան կուտա-
կում. ահա թէ ի՞նչ է դաստիարակու-
թեան նպատակը:

Էրազմ. — Դաստիարակութիւնը պէտք
է պատրաստէ մարդը իր ապագայ պարտ-
քերուն:

Լուսեր. — Դաստիարակութիւնը պէտք
է ընդունակ ընէ մարդս՝ աւելի լաւ
ծառայելու եկեղեցիին եւ Պետութեան:

Մեյսնֆորն. — Դաստիարակութիւնը
պէտք է ատակ ընէ մարդս, իր քաղա-
քացիական եւ հպատակական պարտա-
կանութիւնները կատարելու:

Սթիւրմ. — Բարերարութիւն, գիտու-
թիւն եւ պերճախօսութիւն. ահա դաս-
տիարակութեան երբեակ նպատակը:

Մօնթէյն. — Դաստիարակութիւնը
պէտք է մասնագէտէ աւելի մարդ պատ-
րաստէ:

Ռապի. — Դաստիարակութիւնը
պէտք է ընէ մարդս կատարեալ, սիրա-
հար արձեւտի եւ ճարտարարձեւտի:

Կոմենիոս. — Դաստիարակութեան
նպատակն է մարդս յաւիտեանական եր-
ջանկութեան հասցնել Աստուծոյ մէջ եւ
Աստուծով:

Լօգ. — Դաստիարակութիւնը պէտք

է նպատակ ունենայ բուն գիտութենէն աւելի գործնական ծանօթութիւններ տալ մարդու, առողջ մարմնի մէջ առողջ միտք մը պատրաստել:

Ֆեկեդոն. — Դաստիարակութիւնը պէտք է կեանքի պարտականութիւններուն պատրաստէ մարդը:

Ռօյեմ. — Դաստիարակութիւնը պէտք է սրտին եւ միանգամայն մտքին ուղղութիւն:

Ֆրանկ. — Դաստիարակութիւնը պէտք է պատրաստէ մարդս օգտակար եւ բարեպաշտ կեանքի մը:

Ռուս. — Դաստիարակութիւնը կեանքը բարձրացնելու նպատակ ունի:

Բեսպալոցցի. — Դաստիարակութիւնը բոլոր յատկութիւններու բնական, յառաջդիմական եւ մէթոտաւոր ամփոփումըն է:

Ֆրեյդլի. — Դաստիարակութիւնը պէտք է զրգոյն բնական միտումները զէպի ազնիւ նպատակները:

Ե. Մ.

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերոյիշեալ հեղինակներուն վրայ

Սոկրատ. — Աթենացի նշանաւոր փիլիսոփայ, որ անիրաւաբար մահուան դատապարտուեցաւ, Բա.է 400 տարի առաջ: Նախնի իմաստասիրութեան էն բարձր ներկայացուցիչն է Սոկրատ:

Պլատոն. — Նշանաւոր Յոյն փիլիսոփայ, աշակերտ Սոկրատի, մեռաւ Բրիստոսէ 387 տարի առաջ: Այս անունէն ծագում առած է սա առածը. « Amicus plato, sed magis amica veritas » — Կը սիրեմ Պլատոնը, բայց աւելի կը սիրեմ ճշմարտութիւնը:

Արիստոտել. — Նոյնպէս Գրական լեզուով Արիստոտել կը նշանակէ իմաստասիրական հոգի: (384—322):

Գուէնդլիք. — Նշանաւոր Լատին հետոր, 42—120:

Սենեկա. — Հռոմայեցի անուանի իմաստասէր եւ բարոյախօս, զաստիարակ ներոնի, որ շնորհապուրկ ըրաւ զինքը

եւ հռոմայեց երակները ձեղքել, 65 թուականին:

Շառլըմայն. — Թաղաւոր Ֆրանսայի, Տրգ զարու, կայսր արեւմտեան: Օրէնդարի, պատերազմիկ եւ դպրութեան պաշտպան, Շառլըմայն միջին զարու մեծ զէմքերէն մէկն է:

Ակոխգոյս. — Հռոմայեցի զօրավար, մեռաւ 93 թուականին:

Էրասմ. — Հոլանտացի գիտնական, 1467—1536:

Լուսեր. — Հիմնադիր Գերմանիոյ կրօնական բարեփոխութեան 483—546:

Մեյսնիցոն. — Անուանի գիտնական, բարեկամ Լութերի, 1497—1560:

Սթիւրմ. — Ֆրանսացի նշանաւոր մաթէմատիկոս, 1804—1855:

Մօնթէյն. — Նշանաւոր իմաստասէր եւ բարոյագէտ՝ անմահացած իր «Գրական փորձերով», 1533—1592:

Ռապրէ. — Անուանի երգիծաբան, 1483—1553:

Կոմենիոս. — Մորավիացի քերական, 1592—1671:

Լօգ. — Անգլիացի հռչակաւոր փիլիսոփայ, հեղինակ «Մարդկային իմացականութիւն» գրքին, 1632—1704:

Ֆեկեդոն. — Գամպոէի արքեպիսկոպոս եւ հեղինակ «Տելեմաք»-ի, 1651—1715:

Ռօյեմ. — Նշանաւոր բրոֆէսոր եւ վարիչ Բարիզի համալսարանին, հեղինակ «Ընթացք ուսմանց» անուն երկին, 1661—1741:

Ֆրանկ. — Ժամանակակից փիլիսոփայ:

Ռուս. — Հռչակաւոր Ֆրանսացի արձակագիր, 1712—1778, ծնած է Ժընէվ, ունի շատ մը երկեր:

Բեսպալոցցի. — Զուիցերիացի անուանի ուսուցիչ 1746—1827:

Ֆրեյդլի. — Գերմանացի հանրածանօթ մանկավարժ, հեղինակ Ֆրեյդլիեան դրութեան:

ԴԱՍԸՆԹԱՅԲ ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ

Մեր դպրոցական սերունդին զարգացման, մտաւորական բարգաւաճման պայմանները բաղմատեալ են: Չենք կըրնար անդոճացուցիչ պայմաններէ, անբաւական միջոցներէ, բաւարար արդիւնքներ ափնկալել: «Քեմ ալէք իլէ քեմալէք օլմազ» թուրք. գեղեցիկ տոածը շատ յարմար կուգայ հոս կրկնել՝ ծնողքներուն եւ կրթական մշակներուն յիշեցնելու թէ ափնկալուած արդիւնքը ձեռ բերելու, նպատակին հասնելու համար նըկատի առնելու է այն ամէն պարագաները որ կը հարթեն նորատի սերունդին սրտի ու մտքի մշակումը: Տարակոյս չկայ թէ բանգէտ ուսուցիչ մը մեծ դեր ունի այս գործին մէջ, բայց եթէ ուսուցիչը արամադրելի չունենայ դպրոցական կազմակերպութեան լրացուցիչ միջոցները, թերի կը մնայ ստացուած արդիւնքը, եւ տրուած աշխատութեան չի համապատասխաներ տղոց զարգացումը: Տղոց մտաւոր մշակութեան գլխաւոր ստորաներէն մէկն ալ դասագրքերու ընտրութիւնն է. փնտռել դառնելու է այնպիսի դասագրք մը որ կարելի եղածին չափ քիչ ժամանակի մէջ ու առանց մեծ հոգնութիւն պատճառելու թէ՛ դասատուին եւ թէ՛ աշակերտին ջանքերը բեղնաւորէ: Մեր խօսքը մասնաւորելով՝ հայ լեզուի դասագրքերու ընտրութեան համար ուսուցիչներուն, նկատողութեան կը յանձնենք հետեւեալ պատկերը ուր ցոյց տրուած է թէ մէն մի շրջանի կամ տարիի մէջ ի՞նչ դասագրքեր գործածել պէտք է Հայ լեզուի համարըստ կրթական Նոր Մրադրի:

Հայախօս գաւառներու մէջ գործածելի

Ա. Տարի

Այբբենարան. — Փնջակէն ու Նուէրէն բերանացի ոտանաւորներ:

Բ. Տարի

Ընտելարան. Փնջակ եւ Նուէր (մանկական ոտանաւորներ):

Գ. Տարի

Փունջ հաւաքածոյ. — Տարրական Քերականութիւն:

Դ. Տարի

Դ. Վարժութիւն Մանկանց. — Ծաղկաքաղ. — Լրացուցիչ: — Շարադրութիւն:

Ե. Տարի

Բ. Փունջ. — Սկզբունք Համաձայնութեան եւ Շարադասութեան:

Տանկախօս գաւառներու մէջ գործածելի

Ա. Տարի

Այբբենարան եւ Փնջակէն ու Նուէրէն բերանացի ուսում ոտանաւորներու:

Բ. Տարի

Ա. Վարժ. Մանկանց եւ Ընտելարան:

Գ. Տարի

Բ. Վարժ, Մանկանց. — Փունջ. — Տարրական Քերականութիւն:

Դ. Տարի

Դ. Վարժ. Մանկանց. — Ծաղկաքաղ. — Լրացուցիչ. — Շարադրութիւն:

Ե. Տարի

Բ. Փունջ. — Սկզբունք Համաձայնութեան եւ Շարադասութեան:

Կրօնական ուսումներու համար

1. Տարրական Ընթացք Կրօնի ուսման, Վ. Բ. Ասլանեան:

2. Համառօտ Կրօնագիտութիւն. Ա. Հարէլեան:

Աւխարհագրութեան համար

1. Աշխարհագրութիւն Օսմ. Կայսրութեան. Դ. Խաչկոնց:

2. Ազգ. Պատմութիւն. Զօլաքեան:

Բարոյական դաստիարակութեան համար

1. Աղջիկներու Դաստիարակութիւն. Յուսիկ Վարդապետ:

2. Պատանիներու Դաստ. Յուսիկ Վ. Ֆրանսերէն լեզուի համար

1. Ալֆապէ. Տիկ. Սաթրիկի Տ. Բար.

2. Առաջն. Թարգմ. Վ. Սիմօնեան:

Ուսուցիչներու համար քեյադրիչ ձեռնարկներ

1. Բանալի Շարադրութեան. 2. Դըպրոցավարութիւն. 3. Հքսլէյի Ժողովրդ. Դասեր. 4. Դիրք գրելու արուեստը:

5. Բիւրձնի լրագիր, հրահանգիչ եւ չահեկան թէ՛ Ուսուցիչներու եւ թէ՛ Աշակերտներու համար:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Շաբթուան Աղբ. լուրերուն մէջ կարեւորն է Վանէն հաղորդուած լուր մը. Ամերիկեան որբանոցի տնօրէն Տոքթ. Բէյնոլտս ամենէն դործնական եղանակով կը կատարէ բարի գործ մը որ կ'արժէ ամէն գովեստ: Տասնի չափ հասակաւոր որբեր իրենց գեղը զրկեր է անոնց ամէն մէկուն տալով ձեռք մը քաղցած, անկողին մը եւ հինգական լիւրա նաւ սերմնացու եւ ուտելու ցորեն, որպէս զի երթան հաստատուին իրենց գեղերը, տուն տեղ ըլլան, ընտանիք կազմեն, արա ու կալ ունենան, և իրենց ճակտին քրտինքով ապրուստ հոգան, իրենց հայրենի օճախը վերահաստատեն:

Նկատելի պարագանք — Տոքթ. Բէյնոլտս այս բոլորը կ'ընէ առանց ո'ր եւ է պայմանի, առանց պահանջելու իր բարերարեալներուն խիղճը՝ փոխան իր նըպաստին:

Քանի մը տարի է, ահա որբերու վրայ կը մտածուի, ոմանք որբանոցներու մէջ կը պատսպարուին, ուրիշներ ոմանկ նանկ ապրուստի միջոց մը կը գտնեն. բայց ասոնցմէ շատերն արդէն հասած ու անցած են պատանեկութեան հասակը. խնդիր է թէ ասկէ ետք ի՞նչ պիտի ըլլան: — Այս հարցումին պատասխանն է ահա զոր մարդասէր Բէյնոլտս կուտայ զրապէս:

Միւս կարեւոր լուրն է Աղբ. նոր կալուածի մը հաստեթաբեր վիճակի մէջ դրուելը. կը յիշուի թէ 1879—80ի Սովետի Յանձնաժողովէն մաս մը զրամաւելցած էր որով պնուած էր Պոլսոյ կողմի թիճարէթ խանը: Այս խանին հասոյթով Ղալաթիոյ մէջ շինուած է նոր կալուածը ուր ամսոյս 1էն ի վեր փոխադրուեցաւ Օսմ. նամակատունը, Ունճեան էֆ. աւանդապահ աւելցած զրամին, բաւական առանձն է ի վեր կը քննադատուէր թէ սովեակներու համար եղած հանգանակութիւն մը ուրիշ նպատակի կը դործած է: Այս քննադատութեան

ինքնին պատասխանուած կ'ըլլայ, ըստ մեզ, եթէ նոր կալուածին հասոյթը յատկացուի անմիջական կերպով գաւառացի կարօտեալներու եւ որբերու, եւ մէկ մասն ալ յատկացուի այդ որբերուն աւելական բարիք մ'ընելու՝ արհեստներու երկրագործութիւն սորվեցնելու անոնց:

— Ս. Պատրիարք Հայր Հասգեղ. — Աշխարհամատրան կիրակին, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը պատարագեց ու քարոզեց Հասգեղի Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին մէջ. Եկեղեցական երգեցողութիւնը փոխն ի փոխ կատարեցին Սուրբ Ներսիսեան սանուհիները: Աղջկանց սըրբազան երգեցողութիւնը խոր տապաւնութիւն ձգեց ժողովրդին վրայ: Ոչ-թաղեցի աղջկաններ որ ներկայ էին այս երգեցողութեան՝ փափաք յայտնեցին որ իրենց թաղերն ալ հետեւին Հասգեղի:

— Բերիի երկսեռ վարժարաններն որոնք 15 տարի է ի վեր Մ. Ընկերութեան հովանաւորութիւնը վայելած էին եւ ատենէ մը ի վեր փակուած վիճակի մէջ կը մնային՝ հիմայ նորոգուած ու վերաբացուած են Առաջն. տեղապահ Տ. Մակար Մ. Վ. Յովհաննէսեանի ջանքով: Վարժարաններու Տնօրէնն է ծանօթ ուսուցիչ Պ. Մամիկոն Վարժապետեան:

— Ապրիլ 7 ին Խարքովի մէջ վախճաներ է Դոնսկայա Պղելա ռուսերէն թերթի նախկին խմբագիր հրատարակիչ Պ. Յովհաննէս Տէր Արախամեան աղջայինը:

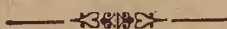
— Պողոս Գալա Նուդար 200 ռսկի զրկած է Իզմիրի առաջնորդ Տ. Մելքիսեդեկ սրբազանին՝ Իզմիրի Աղբ. բարեհալատակ հաստատութեանց ի նպաստ:

— Ս. Պատրիարք Հայրը անցեալ ուր. «Մուհարրէմի» շնորհաւորութեան զրնաց կայս. Պալատ:

Խարբերդէն մեզի կը գրեն Ապրիլ 2 թուով, «Բիւրակն» թիւ 8 թիւ լուրերուն մէջ Խարբերդու լատին կրօնաւորի մը մասին զրուածք ըլլալով ծաղրելի ու անհիմն է, եւ արդիւնք անձնական հակիրթութեան: Ընդհակառակն, յիշեալ կրօնաւորները, նախանձելի կղերական-

ներու պէս ապրելէ դատ, նպատակած են ընել ու կ'ընեն այնպիսի բարիքներ, որ մինչեւ հիմայ տեսնուած չեն : Եւ մը սովեալներ, որքեր, ամուրիներ յարատեւ հոգալէ վերջ, Մէղրէյի մէջ պարբերական նպաստներ ու քայլն չեն խնայեր ամէն ազգէ կարօտներու : Խմբադրականներով ներքողներ դրել մինչեւ իսկ քիչ է ։

Հաճութեամբ կը հրատարակենք այս հատուածը որ կը հերքէ անարգանքի մը անհիմն ու անտեղի ըլլալը, ի պատիւ յարգելի ապուռներուն :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Իսալիա . — Նախարարական տաղնապը տակաւին բոլորովին կարգադրուած չէ, բայց հաւանական է որ Բէլլու զօրավարը, Վիսքոնթի-Վէնսսթա մարքիզը եւ Պ. Պոզէլլի կողմէն նոր նախարարութիւնը կազմուի, վասն զի Պր. Սոննինս բոլորովին ետ քաշուած է :

Անգղիա եւ Ռուսիա . — Անգղիոյ լըրադիրները կը դանդաղան թէ Անգղիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը Անգղիոյ համար օգտակար չէ : « Թայմզ » ալ կ'ըսէ . թէ այդ համաձայնութիւնը թէեւ խաղաղութեան պահպանումը կ'ապահովցնէ, սակայն մեծ կարեւորութիւն մը չունի :

Անգղիա աչքն Սպանիոյ սեկած . — Կարգ մը հանրային մարդոց կարծիքն այս է Սպանիոյ մասին Անգղիոյ սնուցած խորհուրդներուն վրայ : « Բէթորմա » կը յայտարարէ թէ նշանաւոր զօրավար մը կարծիք յայտնել է թէ պատերազմական նախարարը բան մը չի կրնար ընել Լսպանիոյ ծովեզերքի պաշտպանութեան համար, որովհետեւ Սպանիոյ սպառնացող վտանգները շատ են : Օր չ'անցնիր որ Անգլիացի զբօսաշրջիկ մը չտեսնուի Ալթէզիրասի սահմանադիմին վրայ, նօթագրութեան տետր ձեռքը բռնած, կամ ամբողջներուն յատակադիծերը նկարելու զբաղած եւայլն եւայլն : Սպանիոյ պա-

տերազմական նախարարը արթուն մնալու է եւ միշտ պատրաստ : Վերջին պատերազմի դժբախտութիւնները մեզի պէտք է դաս ըլլան, եթէ չենք ուզեր անգամ մըն ալ զոհ երթալ մեր անտարբերութեան :

Հնուքիւն . — Եգիպտոսի հնութեանց թագարանի տնօրէն Լօրա Դուգմէսիս Ա. ի շիրմը գտեր է Թէբէի մէջ :

Ձեռնկեցութեան դեսպանախորհուրդը . — Մեծ Տէրութիւնները համաձայնած են միջազգային դեսպանախորհուրդներու մէջ ցարդ ի դորձ դրուած տնօրէնութիւններէն աւելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել : Որոշուած է մերժել քաղաքական կամ ոչ-քաղաքական ընկերակցութեանց նամակներն, ինչպէս նաեւ ուրիշ երկիրներու ներքին կացութեան վրայ խօսող կառավարական առաջարկները կամ յիշատակագիրները :

— Երեւակ ղինակցութեան պատուիրակները բոլոր նախնական խնդիրներու մէջ մէկտեղ պիտի գործեն, եւ փոքրագոյն պետութիւններն ալ համաձայնած են մէկտեղ գործելու նպատակաւ : Պալզանեան պետութեանց պատուիրակներուն հրահանգ տրուած է արթուն կենալ իրենց շահերուն վնասող ու եւ է խորհրդակցութեան ատեն, եւ ընդհանրապէս կարելի եղածին չափ մօտենալ Զարին պատուիրակներուն դադափարին : Զէնընկեցութեան դեսպանախորհրդի յաջողութիւնը կամ անյաջողութիւնը կախում ունի Իրաւարար Ատեան մը կազմելու խնդրէն :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անասօլուի Գահանգները . — Մայրաքաղաքի Թուրք թերթերուն մէջ հետեւեալ հեռագիրները հրատարակուած են :

« Վանայ նահանգէն Ապրիլ 20 (Հ. Տ.) թուականով կը հեռագրեն թէ Հայոց Զատիկն երեք օրերը, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին, ամենակատարեալ անդորրութեամբ անցեր են : Ամբողջ ժողո-

վորդը բարեմաղթութիւններ ըրե՛ք է՛ն.
Վեհափառութեան համար :

— Էրզրումի նահանգէն ասորիւ 18
թուականով կը հեռագրեն թէ ինը հո-
գիէ բաղկացած աւաղակներու խումբ մը
ասորիւ 10/22 ին, Չէլինճիճ լեւան վրայ
յարձակեր է Մինաս ու Առաքել անուն
անձերուն վրայ որ Ռուսիայէն կու գա-
յին : Աւաղակները յափշտակեր են անոնց
180 օսմ. ոսկին նաեւ : Զորեպաններէն
դրամ եւ զանազան դոյքեր առեր են :
Տեղական կառավարութիւնը անմիջապէս
ոստիկան զինուորներ ղրկեր է ետեւնուն :
Ուրիշ ո եւ է դէպք չէ պատահած :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մեզիրէ. — Ատիւ. « Բիւրակն » պի-
տի հրատարակէ Խարբերդի յարդ. աշ-
խատակիցներու գրուածները միակ թեր-
թով մը. պէտք եղած նախապատրաս-
տութիւնները ըրէք եւ արդիւնքը մեզի
հաղորդեցէք : Նիւթերու զանազանու-
թեան հոգ տարէք :

Մեզրէ, Խ. Քեռ. — Ղրկեցէք ուսում-
նասիրութիւնը :

Տեմէ-մասեմ. — Երբ ամբողջանայ
պիտի հրատարակուի :

Կեսաւիա, Ի. Ա. — Նմանապէս.
Մանկավարժական երգերն ալ յարմար
առթիւ :

Պաճուա, Պ. Ի. — Սամսոնի գործա-
կալին հրահանգով Ղրկեցինք պակաս
թիւերը :

Ապարթա, Գ. Հ. — Նոր բաժանորդնե-
րուն՝ այս թիւէն :

Կարին, Զ. Վ. Տ. Ե. — Դասատու-
ները իրենք թող տան հերքում մը, եւ
կը հրատարակենք : Արդէն անձնական
խնդիր մը չունինք իրենց հետ՝ « Բիւրա-
կըն » ունենալով անհատականութիւնէ
վեր ուղղութիւն մը : Եթէ Քրիստոսի
խառազանից պէտք չունիք, all right !

Ագ իսաւր. — Գ. Շ. Եթէ « Բիւրակն » ի
մէջ հրատարակուածներէն տարբեր ը-
սելիքներ ունիք « Կրակի » պաշտամուն-
քի մասին՝ ղրկեցէք :

Մոսկուա, Ա. Ծ. — Հաճութեամբ
առինք ձեր նամակը բայց զիրքը դեռ
չհասաւ :

Էմբերէ, Յ. Ն. — Ղրկեցինք ձեր
պակասները՝ 3, 6, 7, 9 թիւերէն զատ
որոնք առայժմ տրամադրելի չեն :

Վեցեցիկ, Հ. Ա. Վ. Ղ. — Հայր Ս.
Երեմեանի բառըքին շարունակութիւնը
չենք ստացած :

Տիարպէիւր, Մ. Դ. — Երկու նամակ-
ները ստացանք : Ս. Գ. ին կը ղրկուի :
Այնքալ, Գ. Թ. Պատասխանի կը
սպասենք :

Էնկիւրիւ, Գործակալ. — Վերջին ան-
գամ ձեր ղրկած գումարը ո՞ր բաժա-
նորդներուն հաշւոյն է :

Էսկիեհիւր. — Ս. Տ. — Գինը 100
լրշ. է :

Զօրում, Մ. Ս. — Անկարիւի է ա-
պառիկ գործ :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընկերական

Մեր օրթերթները Միմր. Թապագեան

Լեզուաբանական

Նմշէներ Մաշիսայի գաւառաբարբառէն
Գ. Շանիեան

Դրական

Թաւրք բանաստեղծութիւն, Խոյմունք, Զը-
ցած Միսակը Նիկեաւ հանրմ

Ժամկոչը Մ. Թուրեան

Հաճելի աշուրներ Կ. Պ.

Տեղագրական

Մուշէն Աւաշկերտ Գ. Անդրէասեան

Ժողովրդ. բանասիրտութիւն

Փայալ փաշան ու փերուշան Կայծողիկ

Մանկավարժական

Դաստիարակութեան սահմանը Ե. Մ.

Դասընթացք հայ լեզուի ***

Լուրեր

Ազգ. Ներքին, Քաղաքական

Ս. ԳԱՌԵԱՆ

Արաօնատիւր. — Հ. Ս. Խ. ԻՔԹԻԻՃԵԱՆ

ՏՊԱԳԻ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ